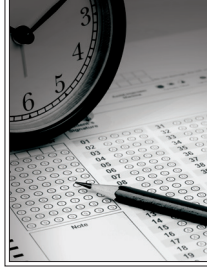

1. YILINDA TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ REFORMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

MÜBERRA GÖRMEZ, İPEK COŞKUN

1. YILINDA TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ REFORMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

MÜBERRA GÖRMEZ, İPEK COŞKUN

COPYRIGHT © 2015

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama : Songül Eryiğit
Baskı : Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel:+90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No 19 Cairo MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	9
2000'LERDE ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİNDE YAPILAN DÜZENLEMELER	9
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	11
BULGULAR VE TARTIŞMA	11
SONUÇ	20
ÖNERİLER	21
KAYNAKÇA	22

YAZAR HAKKINDA

Müberra GÖRMEZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji bölümünden 2012 yılında mezun oldu. Ayrıca aynı üniversitenin tarih bölümünde yan dal yaptı. SETA'da Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Direktörlüğünde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

İpek COŞKUN

Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dilbilimi bölümünden 2010 yılında mezun oldu. Aynı üniversitenin Sosyoloji bölümünde yan dal yaptı. Yüksek lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Sosyoloji bölümünde sürdüren Coşkun, eğitim sosyolojisi alanında tez çalışmalarına devam etmektedir. Şubat 2010'dan beri SETA'da Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Direktörlüğünde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

ÖZET

Eylül 2013'te Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı tarafından tanıtılan yeni ortaöğretime geçiş sistemi, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konuldu. Türkiye'de klasik merkezi sınav uygulamaları adına ezber bozucu bir reform niteliği taşıyan bu uygulama ile en büyük hedef öğrenciler ve veliler üzerindeki stresi kaldırmaktır. Ortaöğretime geçişte 2000'li yıllarda yapılan değişikliklere de bakıldığında temelde stres referansı ile düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, yapılan bu düzenlemenin eski uygulamalarla karşılaştırmasını yapmak ve en önemlisi birinci yılında yeni düzenlemeye ilişkin olarak sınav döneminde ve yerleştirme sürecinde yaşananlara mercek tutmaktır.

Çalışma kapsamında içerisinde öğrenci, veli, okul idarecisi ve öğretmenlerin yer aldığı 76 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde sınav dönemlerinin yılda bir kez yapılan ve herhangi bir telafi mekanizması olmayan SBS'ye göre öğrenciler ve aileleri üzerindeki sınav baskısını önemli ölçüde kaldırdığı görülmüştür. Bu sınavda öğrenciler üzerinde stresin kalkmasında en önemli etken, altı farklı dersten sınavların iki döneme yayılarak yapılması ve önceki sınav uygulamalarının aksine öğrencilere telafi hakkı tanınmasıdır. Nitekim Bakanlık tarafından da sürecin izlemesine dönük olarak veliler, öğretmenler ve idarecilerin yer aldığı çalıştaylarda da yeni düzenleme ile birlikte stresin büyük oranda ortadan kalktığı dile getirilmiştir. Bununla birlikte, sınavın güvenliği ve içeriğine ilişkin olarak bir takım sorunların yaşandığı ifade edilmiştir. TEOG'da sınav döneminde yaşanan stressiz havanın yaz aylarında TEOG sonuçları açıklandıktan sonra tercih döneminin başlaması ile birlikte yerini kaygıya ve kafa karışıklığına bıraktığı söylenebilir. Bu dönemde, daha önce sınavsız öğrenci alan genel liselerin Anadolu lisesine dönüşmesi ile birlikte bütün liseler puan esasına göre sıralanmıştır. En yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanan bu liselere, sınava giren/girmeyen, tercih yapan/yapmayan bütün sekizinci sınıf öğrencileri yerleştirme sistemine dahil olmasından kaynaklanan sorunlar yaşanmış,

Bu çalışmanın amacı, TEOG düzenlemesinin eski uygulamalarla karşılaştırmasını yapmak ve birinci yılında yeni düzenlemeye ilişkin olarak sınav döneminde ve yerleştirme sürecinde yaşananlara mercek tutmaktır.

bazı öğrenciler evlerinden oldukça uzak okullara yerleştirilmiştir. Yaşanan bu sıkıntılı sürecin çözümüne yönelik olarak Bakanlık tarafından öğrencilere nakil hakkı tanınmıştır. Yaklaşık beş dönemde gerçekleşen nakil sürecinin aileler ve öğrenciler için zorlu bir süreç olduğu ifade edilebilir. Yeni dönemde Bakanlık tarafından yerleştirme süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik adımlar atılsa da, bu adımların uzun vadede çözüm sağlayıp sağlamayacağı belirsizdir. Bundan dolayı, sınav döneminde yaşanan bahar havasının yerleştirme döneminde kaygıya dönüşmemesi için tercih sisteminin daha anlaşılır olması ve bu konuda kamuoyuna bilgilendirmenin daha sağlıklı ve farklı kanallar üzerinden sıklıkla yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte, nitelikli bir sınav süreci için, sınavın içeriği ve güvenliğine ilişkin gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Ayrıca tüm liseleri ve bütün sekizinci sınıf öğrencilerini yerleştirme sürecine dâhil eden bu yerleştirme sisteminin yeniden gözden geçirilerek daha anlaşılır hale getirilmesi elzemdir. Bunun yanında nakil süreçlerinin daha kolay ve daha kısa sürede gerçekleşmesi için gerekli çalışmaların yapılması, reform niteliği taşıyan bu geçiş sisteminin daha sağlıklı ve olumlu bir atmosferde gerçekleşmesi adına önemlidir.

GİRİŞ

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçme ve yerleştirme konusunda yaşanan sıkıntıları aşmak için bugüne kadar farklı sınav uygulamaları denenmiştir. Gerek önceki uygulamaların beklenen sonuçları vermemesi gerek 2010 yılından itibaren genel liselerin Anadolu liselerine dönüştürülmesi, gerekse de 2012 yılında çıkarılan 4+4+4 düzenlemesiyle zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması gibi adımlar, ortaöğretime geçiş sistemi tartışmalarını artırmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Eylül 2013’te yaptığı açıklamayla, 2013-2014 öğretim yılından itibaren uygulanacak yeni ortaöğretim geçiş sistemini, kamuoyunda yaygın bilinen adı ile TEOG’u (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş), kamuoyuyla paylaşmıştır. TEOG,¹ öğretmenlerin değerlendirmesine dayalı okul notlarıyla okullarda yapılan sınavların bir kısmının merkezi bir şekilde yapılmasından elde edilecek puanların birlikte hesaplanmasına dayanmaktadır. Buna göre, 8. sınıf boyunca her bir dönemde 6 ders olmak üzere bir yılda toplam 12 sınav, merkezi bir şekilde gerçekleştirilecektir. Merkezi olarak düzenlenen

sınavların ortalamasının yüzde 70’i, okul başarı puanının ise yüzde 30’u alınarak yerleştirme puanı elde edilecektir (MEB, 2013). Buna ilaveten, merkezi sınavlara mazereti nedeniyle giremeyen öğrencilere telafi imkânı verilecektir.

2013-2014 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlayan TEOG’un ilk dönem ortak sınavları 28-29 Kasım 2013, telafi sınavları 14-15 Aralık 2013 tarihlerinde yapılmıştır. İkinci dönem ortak sınavları 28-29 Nisan 2014’te, telafi sınavları ise 11-12 Mayıs 2014 tarihinde yapılmıştır. Daha önceki geçiş sınavı uygulamalarından oldukça farklı olan ve bu yıl ilk kez uygulanan TEOG’un etkinliğini ve verimliliğini izlemek ve de değerlendirmek, ortaöğretime geçiş sisteminin bundan sonra daha etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı, TEOG sınavlarının etkinliğini, verimliliğini, öğrenci üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Bu değerlendirme, öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmelerin analizine dayalı olarak yapılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken, öncelikli olarak, Türkiye’de son on yıldaki ortaöğretim sistemleri, bu sistemlerin değişme gerekçelerine ve sonuçlarına kısaca değinilmiştir. Daha sonra, sınava katılan öğrencilerin, 8. sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin, sınavı nasıl değerlendirdiği, TEOG’un olumlu ya da olumsuz yanlarını nasıl tanımladığı, öğrenci üzerindeki etkilerinin ne olduğu tartışılmıştır. Son olarak, elde edilen bulguları dikkate alarak politika önerileri sunulmuştur.

2000’LERDE ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİNDE YAPILAN DÜZENLEMELER

2000’li yıllarda Türkiye’de, liselere geçiş için beş farklı sınav sistemi denenmiştir: Liselere Giriş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), 6., 7. ve 8. sınıflarda

1. Bu, resmi bir kısaltma değildir. Ancak kamuoyunda bu kısaltma kullanılarak ele alındığı için çalışmada da bu şekilde kullanılmıştır.

uygulanan üçlü Seviye Belirleme Sınavı (SBS), sadece 8. sınıfta uygulanan SBS ve son olarak TEOG. 1998'den 2004 yılına kadar, resmi ve özel fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, Anadolu lisesi, Anadolu teknik ve Anadolu meslek lisesi, Anadolu öğretmen lisesi, Anadolu imam hatip lisesi gibi okullar öğrencilerini LGS puanına göre almaktaydılar. 2004 yılında LGS yerine, LGS dışında ayrı yapılan özel okullar, polis koleji, devlet parasız yatılılık ve bursluluk sınavlarının da dâhil edildiği OKS getirilmiştir. 2007 yılında ise OKS'nin öğretim programlarının ön gördüğü ölçme ve değerlendirme vizyonuna uyum sağlayamadığı, öğrenciyi hayata hazırlama noktasında eksik kaldığı, tek bir sınav olması nedeniyle öğrenci ve veliler üzerindeki stresi daha da artırdığı ve bu nedenle öğrenciyi okul dışı kaynaklara (dershane, özel ders vs.) yönlendirdiği, bunun da veliler üzerinde bir külfet olduğu gerekçeleri ile OKS kaldırılmış ve yerine üçlü SBS getirilmiştir. Yeni geçiş sistemi ile birlikte, öğrencilerin okul ile bağlarının güçleneceği, öğrenci ve ailesi üzerindeki stres ve kaygının azalacağı, okul dışı kaynaklara yönelimin azalacağı iddia edilmiştir. Bu çerçevede ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıfın sonunda bir SBS'nin yapılması planlanmıştır. Yerleştirme puanı ise SBS'lerden elde edilen puanların yüzde 70'i ve okul başarı puanının yüzde 30'u hesaplanarak elde edilmiştir (Gür & Çelik, 2009; MEB, 2007).

28 Haziran 2009'da dönemin Milli Eğitim Bakanı Nimet Baş (Çubukçu) yaptığı açıklama ile SBS'lerin 6. ve 7. sınıflarda kademeli olarak kaldırılacağını, SBS'nin sadece 8. sınıfın sonunda yapılacağını kamuoyuna duyurmuştur. Üçlü SBS'nin kaldırılma gerekçeleri ile üçlü SBS uygulamasının başlatılması gerekçeleri ilginç bir şekilde birbiri ile benzerlik göstermektedir. Öğrenci ve ailelerin üzerindeki stres ve kaygıyı azaltmak, okul dışı kaynaklara yönelimi ve bunun aile bütçesine yükünü azaltmak ve öğrencilerin okul ile kurdukları bağları yükseltmek. Bu yeni SBS uygulamasında üç temel değişiklik vardır. İlk olarak, bu sınav, sadece 8. sınıflar içindir. İkinci ola-

rak, sınavın kapsamı sadece 8. sınıf müfredatını kapsamaktadır. Üçüncü olarak, yerleştirme puanı okul başarı puanlarının yüzde 30'u ile SBS'den elde edilen puanın yüzde 70'inin toplamından oluşmaktadır (Gür, Çelik & Coşkun, 2013).

Son olarak, 2013-2014 öğretim yılı için uygulanması kararı alınan ortaöğretime geçiş sistemi, 3 Eylül 2013'te Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı tarafından kamuoyu ile paylaşılmıştır. Yeni geçiş sistemi, öğrencilerin okul notları ile okullarda yapılan sınavların bir kısmının merkezi bir şekilde yapılmasından elde edilecek puanların birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır. Buna göre, 6 dersten (Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Yabancı Dil) her bir dönemde merkezi bir sınav yapılacak, böylece 8. sınıf boyunca toplam 12 sınav, merkezi bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır. Ortak sınavlar, her dönem iki yazılısı olan derslerden birincisi, üç yazılısı olan derslerden ise ikincisi olmak üzere, akademik takvime göre işlenen müfredatı kapsayacak şekilde yapılacaktır. Merkezi olarak düzenlenen sınavların ortalamasının yüzde 70'i okul başarı puanının yüzde 30'u alınarak yerleştirme puanı elde edilecektir. Buna ilaveten, sınavlara mazereti nedeniyle giremeyen öğrencilere telafi imkânı verilecektir. Böylece, yeni sınav sisteminin temel hedefleri olarak şunlar öne çıkmıştır: Tek sınavdan kaynaklanan olumsuzlukları azaltmak, öğrenciler üzerindeki sınav stresini azaltmak, sınavı okul müfredatına dayalı hale getirmek, okul notlarının ağırlığını artırmak ve öğrenci-öğretmen-okul ilişkisinin güçlendirmek (MEB, 2013).

2013-2014 eğitim-öğretim yılında ilk kez uygulamaya geçen bu sistemin nasıl bir yerleştirme sistemiyle birlikte yürütüleceği ise 31 Mayıs 2014'te, yani merkezi sınavlar gerçekleşikten sonra açıklanmıştır. MEB tarafından yeni düzenlenen yerleştirme sistemine göre, öğrenciler okul tercihlerini A ve B olmak üzere iki ayrı grupta yapacaktır. Öğrenciler A grubunda, il ve okul

türü sınırı olmaksızın 15 okul tercih edebilecekler; B grubunda ise, A grubundaki tercihlere yerleşememe ihtimaline karşı öğrenciler 6 okul türünden en az birini seçebileceklerdir. Böylece, A grubundaki herhangi bir tercihinin yerleşemeyen öğrenci, B grubundaki tercihlerinden adresine en yakın olan ve boş kontenjana sahip okula yerleştirilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile birlikte Anadolu öğretmen liseleri de sosyal bilimler lisesi, Anadolu lisesi ya da fen lisesine dönüştürülecektir. Dahası, aynı düzenleme çerçevesinde imam-hatip liseleri ile mesleki ve teknik liselerin isimlerinin önüne de “Anadolu” ibaresi eklenmiştir. Dolayısıyla tüm okul türlerine yerleştirme puanı ile öğrenci alınacaktır (“TEOG’un yerleştirme”, 2014). Bir başka ifadeyle, 2013 yılında liseye başlayacak olan öğrencilerin yaklaşık yarısının sınav puanlarına göre sıralanarak okullara yerleştirildiği bir uygulamadan, 2014 yılı itibari ile bütün okulların sınav puanına göre öğrenci aldığı yeni bir sisteme geçilmiş oldu.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yeni ortaöğretime geçiş sisteminin etkinliğini, verimliliğini ve öğrenciler üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma, nitel keşfedici bir araştırmadır. Nitel araştırma sayesinde, nitel veri toplama araçları kullanılarak, incelenen konu ile ilgili bireylerin öznel deneyimleri derinlemesine ortaya konulmaktadır (Neuman, 2003). Bu çerçevede, yeni uygulamaya konulan ortaöğretime geçiş sistemi ile ilgili öğrenci, veli, öğretmen ve idarecilerin deneyim ve düşüncelerini ortaya koyabilmek için nitel veri toplama tekniklerinden olan derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Çalışma, yapılan görüşmeler çerçevesinde iki safhada yapılmıştır. Birinci safha, sınavların içeriği, uygulanışı ve öğrenciler üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla 66 kişilik görüşmeleri kapsamaktadır. Bun-

lardan 5’i okul idarecisi ve/veya yardımcısı 20’si öğretmen ve 41’i de sınava giren öğrencilerdir. Çalışmanın ikinci safhası ise sınav sonuçlarının açıklandığı ve yerleştirmeler yapıldığı dönemde gerçekleştirilmiştir. Burada amaç, yerleştirme süreçlerini izlemektir. İkinci safhada, Adana, Ankara, İstanbul, Denizli ve Diyarbakır illerinde kayıt ve nakil işlemleri ile ilgilenen idareci ve veliler ile görüşmeler yapılmıştır. Burada da 8’i idareci 2’si veli olmak üzere toplam 10 kişi ile görüşülmüştür. Böylece bu araştırma kapsamında toplamda 76 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Örneklem tekniği olarak kartopu ve ardışık örneklem teknikleri birlikte kullanılmıştır. Buna göre, araştırma kapsamına giren evrenden öncelikle rastgele bir ya da birkaç kişi seçilmiş ardından bu kişiler aracılığı ile başka kişilere ulaşılmıştır. Aynı zamanda görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular benzerlik göstermeye başladığında, doyum noktasına ulaşılmış ve örneklem tamamlanmıştır (Neuman, 2003). Yani bu araştırma kapsamında kaç kişiyle görüşme gerçekleştirileceği önceden kararlaştırılmamış, görüşmeler esnasında benzer yanıtlar alınmaya başladığında -toplamda 76 katılımcıyla- görüşmeler nihayete erdirilmiştir. Katılımcıların görüşmeler sırasında rahat olması ve güvenilir yanıtlar vermesi adına kayıt cihazı kullanılmamış, analizlerde isimlerine yer verilmeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle, görüşme yapılan kişiler şu şekilde kodlanarak görüşmelerin analizleri gerçekleştirilmiştir: Öğrenciler “Ö”, veliler “V”, öğretmenler “G”, idareciler “İ” şeklinde kodlanmış ve her biri numaralandırılmıştır (ör. Ö5).

BULGULAR VE TARTIŞMA

2013-2014 öğretim yılında ilk kez uygulanan yeni ortaöğretime geçiş sisteminin izleme ve değerlendirmesini yapabilmek için öncelikli olarak, göstergeleri belirlemek gerekmektedir. Bunun için MEB tarafından Eylül 2013’te yeni geçiş sis-

temini tanıtmak için açıklanan kısa, orta ve uzun vadedeki yol haritaları ve sistemin amaçları bu çalışma için referans olarak alınmıştır. Sistemin izleme ve değerlendirmesi, bu açıklamada ortaya konan hedefler ekseninde belirlenmiştir. Yeni sistemin izleme ve değerlendirmesi şu göstergeler ekseninde yapılmıştır:

1. Öğrenci üzerindeki stresi azaltmak
2. Dershanelere olan ihtiyacı azaltmak
3. Okulu merkeze almak
4. Öğretmenin rolünü güçlendirmek
5. Müfredatın eş zamanlı yapılmasını sağlamak

Ayrıca herhangi bir sınav sistemini değerlendirirken dikkate almamız gereken şu göstergeler tartışmaya dâhil edilmiştir:

6. Geçerlilik
  - a. Kapsam geçerliliği
  - b. Yapı geçerliliği
7. Güvenirlilik
8. Sınav güvenliği ve kontrolü
9. Öğrencilerin yerleştirilme süreci

Bakanlık tarafından belirlenen bu göstergelere göre yeni geçiş sistemi okul yöneticisi, öğretmen, veli ve öğrencilerle yapılan görüşmelerle tartışılmıştır.

1. Öğrenci üzerindeki stresi azaltmak

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçme ve yerleştirme süreçlerinde öğrenciler üzerindeki sınav kaygısını azaltmak, bugüne kadar yapılan bütün sistem değişikliklerinin temel gerekçesi olarak tanımlanmıştır. Bunun için, telafisi olmayan yılda tek bir merkezi sınav yerine, TEOG’da her bir dönem iki güne yayılan ve sonrasında telafi imkânı olan bir geçiş sistemi benimsenmiştir. Bu araştırma kapsamında öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, yeni sistemde, birden çok sınavın yapılması, öğrencilerin kendi okullarında sınava girmeleri ve hastalık gibi durumlarda telafi haklarının olması nedeniyle sınav baskısının daha da azaldığı ifade edilmiştir. Örneğin bir öğrenci, “Ortak sınavlardan düşük alsak bile telafi hakkı-

mızın olduğunu biliyoruz. Bu rahatlatıyor bizi. Tek bir sınavda çok zor olurdu. Geri dönüşümüz olmazdı.” (Ö3) diyerek, merkezi sınavların sene içerisinde birden çok yapılmasının üzerindeki baskıyı azalttığını ifade etmiştir. Bir öğretmen ise konuyu şöyle değerlendirmiştir:

Ben bu sistemin daha önceki sistemlerden daha olumlu olduğunu düşünüyorum. Çocukların kendi okullarında ve birden fazla sınava girmeleri stresi azaltıyor. En azından eskiden olumsuz stres vardı şimdi ise olumlu stres var. Yani herkeste olması gereken bir stres. (G5)

Yeni geçiş sisteminde öğrenciler üzerindeki baskının azalmasının bir diğer nedeni olarak, sınav arasında verilen yarım saatlik aralar katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Öğrencilerin 40 dakikalık bir sınavdan sonra bir süre mola vermesi ve ihtiyaçlarını görmesi, öğrencileri rahatlatmıştır. Dahası, öğrencilere göre, her bir oturumda sadece bir dersin olması ve sadece o dersin soruları ile meşgul olmak, kendileri üzerinde olumlu etkiye neden olmuştur. Bu olumlu etkiyi öğrenciler şu şekilde aktarmıştır:

Diğer sınavlarla karşılaştığımızda kesinlikle bu sistem daha güzel. Sınav aralarında mola olması bize çok iyi geliyor. Rahatlıyoruz. Elimizi yüzümüzü yıkıyoruz. Ailemizin yanına gidiyoruz. Diğer sınava rahatlayarak giriyoruz. (Ö2)

SBS denemelerinde hepsini birden çözüyoruz ama bu sefer aklımız hep boş bıraktığımız sorularda kalıyor. Matematiği çözmekle uğraşırken bu sefer Türkçe’ye vakit kalmıyordu. Öyle olunca iyice stres oluyorum. Bu sınavda ise bütün soruları tekrar kontrol edecek kadar zamanımız kalıyor. Bir dersi tamamen bitirip öbürüne geçiyoruz. Bu çok daha iyi. (Ö6)

Bu olumlu değerlendirmelerle birlikte, bazı öğretmenler ve yöneticiler sınavlar arasında yarım saatlik bir ara verilmesini, öğrenciler üzerinde olumsuz bir takım etkilere neden olduğunu be-

lirtmişlerdir. Katılımcılar, sınav aralarında öğrenciler bir önceki oturumun sorularını tartıştığı için öğrencilerin moral bozukluğu yaşadıkları ve bu moral bozukluğu ile bir sonraki oturuma girdiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, bu katılımcılar, sınavın iki ayrı günde olmasını, ancak sınavların tek oturumda olması gerektiğini belirtmişlerdir:

Sınav aralarında çocukların cevapları tartışması onların moralini bozuyor. Bu sefer diğer sınavı morali düşük bir şekilde giriyor. Bu yüzden bence bir oturumda üç dersin sınavını da birlikte çözmeliler. (G4)

Sınav aralarında öğrencilerin soruları tartışıp morallerinin bozulduğu öğrenciler tarafından da dile getirilmiştir. Ancak öğrenciler bu duruma rağmen sınav aralarının olması gerektiğini, sınav aralarının kendilerine iyi geldiğini ifade etmişlerdir (Ö21, Ö25).

Bununla birlikte, araştırma için okullara ziyarete gidildiğinde, geçmiş yıllara göre, çok az velinin çocuklarını okulun bahçesinde beklediği görülmüştür. Bu da sınav baskısının azaldığının en somut göstergelerinden biridir. Bazı öğretmen ve öğrenciler bu durumu şu şekilde değerlendirmiştir:

Ben SBS’lerde de gözetmenlik yaptım. Pencereden baktığımda dışarıda veli kaynardı. Şimdi ise sadece birkaç veli çocuğunu bekliyor. (G7)

Anne babalarımız da rahatladı. Benim abim SBS’ye girmişti. Onda çok daha heyecanlılardı. Bende o kadar stres yapmadılar. (Ö4)

Genel olarak değerlendirildiğinde, yeni sistemin öğrencilerdeki stres ve kaygıyı azaltma konusunda başarılı olduğu söylenebilir. Hatta geçmiş yıllardaki sınavlarla kıyaslandığında, sınav baskısının azaldığı ifade edilebilir. Ancak, bu bir bütün olarak ortaöğretime geçiş sistemi üzerindeki baskının kalktığını göstermemektedir. Baskının bir diğer boyutu da yerleştirme sürecinde görülmektedir. Bu husus ise ileride tartışılacaktır.

2. Dershanelere olan ihtiyacı azaltmak

Daha önceki sınav değişimlerinde olduğu gibi TEOG’da da, okul dışı kaynaklara yönelimi ve ailelerin ek mali yükünü azaltmak bir hedef olarak tanımlanmıştır. Hatta Bakan Avcı, “2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulanacak yerleştirme mantığı sayesinde okullara alternatif kurumlara ihtiyaç duyulmayacaktır” (“Milli Eğitim”, 2013) şeklinde bir açıklama yapmış, TEOG ile birlikte dershanelere ihtiyacın azalacağı hatta tamamen ortadan kalkacağını belirtmiştir.

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, geçmiş yıllara göre dershane ihtiyacının azaldığı sonucu bulunmuştur. TEOG’un, müfredata daha uygun olması ve çok sayıda sınavdan oluşması nedeniyle öğrencilerin dershane ihtiyacını azalttığı ifade edilmiştir:

Dershaneye gitmedim ama eğer SBS olsaydı giderdim. Çünkü onda tek bir sınavla bağlı olacaktı her şey. (Ö8)

Bu sınav [TEOG] bize dershanesiz de yapabileceğimizi gösterdi bu yüzden dershaneye gitmedim. (Ö3)

Ancak görüşme yapılan bazı öğrenciler dershaneye gitmenin halen önemli olduğunu belirtmişlerdir. Mesela bir öğrenci, “Bence dershaneye gidilmeli. Burada bazı konuları iyi anlamıyoruz. Dershane yardımcı oluyor” (Ö19) diyerek dershane öğrencinin okul dışında kendilerine yardımcı olduğunu dile getirmiştir. Bir başka öğrenci ise, “Okulda seviyelerimize göre [sınıflar] ayrılmıyor. Ama dershane seviyelerimize göre sınıflar var. Mesela burada bazı konularda çok vakit kaybediyoruz. Sınıfta anlamayanlar oluyor. Ama dershane öyle değil” (Ö30) şeklinde ifade ederek dershanelerin kendileri için işlevsel olduğunu vurgulamıştır.

2014 Mart ayında yayımlanan 2013-2014 MEB istatistiklerine göre, dershaneye giden öğrenci sayısında önceki yıla göre bir azalma olduğu görülmektedir. 2012-2013 yılında toplam 1 milyon 280 bin öğrenci dershaneye giderken,

bu yıl bu sayı 60 bin azalarak 1 milyon 220 bin olmuştur (MEB, 2014a). Bu veri, ortaokul öğrencilerinde ne kadar bir azalma olduğunu göstermemektedir. Bundan dolayı, dershaneye giden öğrenci sayısındaki azalmanın gerçekte ne kadar olduğuna ilişkin kamuoyu ile paylaşılmış net bir veri yoktur. Dahası, dershanelerin kapatılacağı/dönüştürüleceği söyleminin ve belirsizlik ortamının öğrenci sayısındaki azalmadaki etkisinin ne kadar olduğu da bilinmemektedir. Ayrıca, dershaneye kayıtların çoğunlukla, bir önceki öğretim yılının Şubat-Nisan aylarında yapılıyor olması da bize somut veriler sunmamızı engellemektedir. Dolayısıyla, TEOG'un dershanelere yönelimi nasıl etkilediğine ve dershaneye olan yönelimi tam olarak ne kadar azalttığına ilişkin elimizde somut bir veri şu an için bulunmamaktadır. Önümüzdeki öğretim yılında dershaneye yönelik ilgi, bize daha somut karşılaştırma imkânı sunacaktır. Ek olarak, dershaneye olan bağımlılığın azaldığı ancak okul-dışı kaynakların bir başka biçimi olan özel ders ihtiyacının arttığı da katılımcı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir (G6, G17). Ancak neredeyse tamamı kayıt-dışı olan özel derse ilişkin elimizde sağlıklı istatistikler maalesef bulunmamaktadır. Bundan dolayı bu konuda daha fazla araştırma ihtiyacı bulunmaktadır.

3. Okulu merkeze almak

Eğitim sistemini sınav merkezli sistemden kurtarmak ve okulu merkeze almak, hem TEOG'u hem de daha önceki geçiş sistemlerini getirirken önemli bir gerekçe olarak sunulmuştur. Çocukların, okul dışı kaynaklara (dershane, özel ders vs.) yöneldiği, okul derslerini ve okuldaki diğer sosyokültürel faaliyetleri ihmal ettiği sıklıkla dile getirilmiştir. Geçmişte okul müfredatı ile sınav müfredatının yeterince örtüşmemesi, sınavın test tekniğine dayanması, dahası sınavla öğrenci alan okul sayısındaki artış nedeniyle oluşan rekabet, öğrencilerin sınavda daha başarılı olabilmek için okullarından ziyade okul dışı kurumlara yönel-

melerine neden olmuştur (Gür, Çelik ve Coşkun, 2013). Hatta Haziran ayında gerçekleşen sınavlara hazırlanan bazı çocuklar bir ay önceden raporlar alıp okula gitmeyi bırakmayı tercih etmişlerdir. Tüm bunlar, okulun önemini azaltan hususlar olarak öne çıkmıştır. TEOG ise, SBS'nin de hedeflediği gibi, doğrudan okul müfredatını merkeze alarak bahsedilen sorunları aşmayı hedeflemiştir.

TEOG ile birlikte sınav sorularının okullardaki yazılılar gibi öğrencilerin okullarda gördükleri belli sayıdaki konudan sorulması, çocukların okula daha fazla odaklanmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Katılımcı öğrencilerden bazıları bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Notlarımızın daha çok dikkate alınması bizi okuldan koparmadı. Yazılılarımızın bir parçası olduğu için okul daha önemli. Mesela benim abim SBS'ye girdi. Ben hatırlıyorum son sınıfta hiç okula gitmemişti nerdeyse hep dershanedeydi. (Ö6)

TEOG'dan başarısız olursak en azından yazılılarımızı yüksek tutma gibi bir şansımız var. O yüzden okul notlarımız bizim için çok önemli. Devamsızlık yapmamaya gayret ediyoruz. (Ö28)

Bu değerlendirmelerin yanında öğrencilerin okul notlarının ortaöğretime geçişte etkili bir faktör olması, öğrencilerin okul ile ilişkilerini güçlendirdiği sonucu da yine katılımcı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir (G2, G6).

İki sınav döneminde yaptığımız görüşmelerde, öğrenciler, öğretmenler ve idareciler, sınavların doğrudan müfredatın parçası olmasının, çocukların sınav okullarında girmesinin, okul notlarının ve devamsızlık durumlarının yerleştirmede belirleyici unsur olmasının, okulu eğitimin merkezine alınması konusunda etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, katılımcı yönetici ve öğretmenlerin bazıları, merkezi sınavların, dönem ortalarında yapılmasının, sınavlardan sonra öğrencilerin rahatlamasıyla birlikte sınavlar sonrası okula devam

ve derslere katılım yönünde olumsuz etki yaptığını ifade etmiştir. TEOG'un amaçlarına zıt olan bu duruma yönelik olarak bazı öğretmenler ve idareciler, yapılan merkezi sınavların dönem ortası yerine dönem sonuna yakın, üçüncü yazılıların yerine yapılmasını önermektedirler:

Bu sınav sistemi öğrencileri rahatlatı diyebilirim. Ama bence fazla rahatlatı. Sınavdan sonra öğrenciler okula gelmez oldu. Yığınla rapor birikti masamda. Çocuklar okula gelmemek için türlü bahaneler üretiyor. Hatta 6. ve 7. sınıflara da tatil olduğu için sınav günleri onlarda bile gevşeme oldu. Bence son yazılılar ortak yapılmalı. (İ5)

İlk sınavdan sonra rahavet yaşandı. Her haftadan sonra bir rahavet yaşanır muhakkak. Ama müfredat işlenmeye devam ediyor. Ve bu sefer diğer sınavlara odak problemi yaşıyorlar. En dikkatli çocuk bile kopuş yaşıyor. Bu nedenle eğer 3. sınavları TEOG olursa çocuk son yazılıya kadar dikkatli olur. (G19)

İdarecilerin ve öğretmenlerin de ifade ettiği gibi, merkezi sınavların dönem ortalarında yapılması, sınavdan sonra doğal olarak bir rahatlama içinde olan öğrencilerde dersleri boşlama eğilimi doğurmaktadır. Bu nedenle bazı öğretmenler, TEOG'un amaçları doğrultusunda, merkezi yapılan sınavları dönem sonuna kaydırmayı önermektedir.

4. Öğretmenin rolünü güçlendirmek

Yeni sistemin bir amacı da öğretmeni daha etkin kılmak ve öğretmenin rolünü güçlendirmek olarak tanımlanmıştır. Öğretmenin rolünü güçlendirecek en önemli hususlardan biri öğretmenin hem öğreteceği derste hem de öğrencilerini değerlendirme sürecinde daha fazla karar verici olmasıdır. Ancak bu durumun yeni geçiş sisteminde nasıl gerçekleştirileceği ise oldukça belirsizdir. Çünkü doğrudan öğretmenlerin değerlendirme sürecinin yeterince adil olmadığı hem bakanlıkça hem de kamuoyunda sıklıkla ifade edilmektedir. Araştırmada da benzer bir şekilde öğretmenlerin değerlendirmelerine güvenilmediği ve bundan

dolayı da okul başarı puanlarının objektif olmadığı için etkisinin azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. Dahası, özellikle görüşme yapılan devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler, bilhassa özel okulda görev yapan öğretmenlerin adil olmayıp, kendi öğrencilerine yüksek not vereceğine dair bir endişe taşıdıklarını ifade etmişlerdir:

Okul notlarımızın etkili olması iyi ama başka okullarda özellikle de özel okullarda öğretmenler direkt yüksek not veriyormuş. Bu haksızlık. (Ö31)

Kendi okulumuzda bile başka şubedeki öğretmen daha kolay soruyor. Bizim hocamız çok zor soruyor. Biz daha düşük alıyoruz o yüzden. Ama bu bizim için kötü. Çünkü bizi çok etkileyecek. (Ö38)

Araştırmaya katılan öğrenciler, açık bir şekilde notların adaletsiz verildiğini, öğretmen değerlendirmelerinin adil olmadığı düşüncesine sahipler. Benzer bir şekilde öğretmenler de kendi meslektaşlarının not verme ve öğrenci değerlendirmelerinin adil olmadığını ifade etmişlerdir (ör. G19). MEB de olası suistimalleri engellemek için kimi tedbirler almıştır. Örneğin, branş öğretmenlerinin sınavda gözetmenlik yapılmasına izin verilmemiştir. Bazı katılımcılar bu durumu öğretmenlere olan güvensizlikle ilişkilendirmiştir:

Branş öğretmenlerine görev verilmiyor. Ben işin parasında değilim ama bu bana hakaret gibi, biz sana güvenmiyoruz sen sahtekârlık yapabilirsin demek. Bu hiç hoş değil. (G11)

Öğretmenin rolünü güçlendirmeyi olumsuz etkileyen en temel hususlardan biri de velilerin not konusunda öğretmenler üzerinde oluşturdukları baskılardır.

Velilerden not baskısı geliyor bize. Notları yükseltmemizi istiyorlar. (G16)

Özel okula para veriyorum diyen veli öğretmeni ve onun vereceği notu da satın aldığı düşünüyor. "Din kültürü dersinden de düşük mü verilir?" diye bize baskı kuruyorlar. (G20)

Özetle, MEB, öğretmen rolünü güçlendirmeyi hedeflerken, uygulamada öğretmenlerin rolünü olumsuz etkilemesi muhtemel bazı bulgulara ulaşılmıştır. Buna ilaveten, öğretmenlerin değerlendirilmelerine yönelik bir güven sorununun da olduğu tespit edilmiştir. Bu güven sorununun ne derece yaygın olduğu ileri araştırmalarla incelenmelidir.

5. Müfredatın eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi

TEOG'un hedefi, her dönem altı temel dersin (Türkçe, matematik, din kültürü, fen bilgisi, inkılap tarihi ve yabancı dil) yazılılarından birini merkezi olarak ortak bir sınavla yapmaktır. Bu sınavlar, dönem içerisinde yapıldığında, öğrencilerin olumsuz etkilenmemesi için, merkezi sınavlar öncesinde tüm öğrencilerin müfredatı eş zamanlı olarak görmeleri gerekmektedir. Müfredatı, tüm Türkiye'de eşzamanlı olarak uygulamak, birçok nedenden dolayı (hava koşulları nedeniyle okul tatili, öğretmen eksikliği, öğrenci seviyesi vs.) oldukça güçtür. Ancak, ziyaret edilen okullarda ve yaptığımız görüşmelerde, öğretmenlerin ek gayretleri ile birlikte, müfredatın yetiştirildiği ifade edilmiştir:

Her dersin hocasından müfredatı tamamladığına dair imzalı kâğıt istiyoruz. Bir sıkıntı yaşamadık. (İ2)

Müfredat yetiştirmede sorun olmadı. Zaten ilk dönem çok az bir konu işleniyor. (G12)

Öğrenciler de müfredatın yetişmemesine ilişkin bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir:

Sınavda sorular hep işlediğimiz konulardan çıktı ancak son konular daha fazlaydı. (Ö4)

Sınavda görmediğimiz konular çıkmadı. Ancak son haftalarda hocalar yetiştireceğiz diye çok hızlı anlatmak zorunda kaldılar. (Ö23)

Kısaca ifade etmek gerekirse araştırmada müfredatın eş zamanlı uygulanmasında bir sorun yaşanmadığı görülmüştür. Ancak buradaki bulguların birkaç ille sınırlı olduğu ve bütün Türkiye'deki durumu yansıtmayabileceği unutul-

mamalıdır. Özellikle öğretmen açığı olan illerde müfredatın diğer illerle ne derece eş zamanlı uygulandığına ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı araştırmalara ihtiyaç vardır.

6. Geçerlilik

Herhangi bir sınavı değerlendirirken dikkate almamız gereken en önemli göstergelerden biri geçerliliğidir. Geçerlilik, ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesidir. Bir başka ifadeyle, ölçülmek istenenin amaca uygun olarak, başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmelidir. Ölçülmek istenen kitle ne kadar genişse geçerlilik de o oranda önem taşımaktadır (National Research Council, 2001). Bu araştırmada geçerlilik, kapsam ve yapı geçerliliği olarak incelenmiştir.

a. Kapsam geçerliliği

Sınavda çıkan soruların, ölçülmek istenilen konu alanını ne derece kapsadığı kapsam geçerliliğini gösterir. Ayrıca her ünitenin ve konunun ağırlığı farklıdır. Hazırlanacak sınavda yer alacak soruların bu ağırlıklara göre belirlenmesi, sınavın kapsam geçerliliğinin sağlanmasına önemli katkı sağlar (Gelbal, 2013). Yeni ortaöğretime geçiş sisteminde merkezi yapılan ortak sınavların müfredatı sadece 8. sınıf müfredatı ile sınırlandırılmıştır. Dahası, sınavların dönemlere ayrılması ve dönem ortasında yapılması sınav konularını daha da daraltmıştır. Bu durum bazı öğretmenler tarafından eleştirilmiştir:

Sadece 8. sınıf müfredatının olması eksiklik. 6. ve 7. sınıf müfredatından da sorulması lazım. Bir de sadece 8. sınıf da değil. 8. sınıf konularını da bölüyoruz. Çok az konudan sınav oluyorlar. Bir haftada ezberleyen çocuk, iyi yapıyor. Sonra unutuyor. Sadece 8. sınıf müfredatı ile öğrenci seçimi yapılmaz. (G14)

Görsel okuma grafik okuma soruları yoktu. Bu bir eksiklik. Metin ve paragraf soruları ölçücü değildi. Bir paragraf birden fazla kazanımı ölçebilmeli. Yorumlama, ilişki kurma,

analiz etme beceresini görebilmeliyiz. SBS soruları okuma anlamında daha üst düzeydeydi. Pek çok kazanımı ölçüyordu. (G18)

Özetle, katılımcı öğretmenlere göre, TEOG'un kapsam geçerliliğine ilişkin önemli sorunlar söz konusudur. Özellikle sınavların dönem ortasında ve sınırlı sayıda konuyu içermesi, TEOG'un kapsam geçerliliğinin daha geniş bir konu setini kapsayan SBS tarzı bir sınava göre daha düşük olmasını doğurmuştur. Bunun ölçme açısından ciddi bir sorun teşkil edip etmediği ileri araştırmalarla incelenmelidir.

b. Yapı geçerliliği

Her ölçme aracının ölçmeyi hedeflediği bir yapı vardır. Bu yapılar “başarı”, “ilgi” ve bazen de “tutum” gibi psikolojik özellikler olabilir. Önemli olan bu yapılarla neyi ölçmek istendiğinin açıkça belirtilmesidir. Aksi takdirde ölçmek istenilen yapı, esas amacının dışında başka bir şeyi ölçebilir. Örneğin matematik dersi için hazırlanan bir sınavda sorular öğrencilerin matematik başarısını ölçmek istese bile, aslında öğrencinin matematik becerisini değil, okuduğunu anlama becerisini ölçüyorsa bu tür sorular, matematik testinin yapı geçerliliğinin düşük olmasına sebep olur. Öğrenci belki matematik becerisine sahiptir ancak soru ile ne sorulduğunu anlayamıyorsa, bu soru matematik becerisinden başka bir beceriyi ölçtüğünü gösterir. Bu tür soruların testte yer alması yapı geçerliliğini azaltır (Gelbal, 2013).

Yapılan görüşmelerde bazı öğrenciler, sınavda sorulan soruların içeriğinin o ders ile alakası olmadığını dile getirmişlerdir. Örneğin, bir öğrenci, “Din kültürü sorularının çoğu, Türkçedeki paragraf sorularından farklı değildi. Din ile alakası yoktu. Saçmaydı” (Ö2) diyerek din kültürü ve ahlak bilgisi dersindeki soruların bilgidan uzak yoruma dayalı olduğunu ifade etmiştir. Bir başka öğrenci ise, “Matematik soruları mantık soruları gibiydi. Matematikte ben her zaman işlemler yaptım bu sınavda işlem değil düşünerek yapmayı

sormuşlar” açıklaması ile matematik sorularının farklı bir içeriğe sahip olduğunu vurgulamıştır.

Öğrencilerin ifade ettiği bu sorunlar öğretmenler tarafından da desteklenmiştir. Örneğin bir matematik öğretmeni, “sorular ölçücü değil, bu sorularla çocuğun matematik başarısını ölçmeyiz” (G18); bir fen bilgisi öğretmeni ise “SBS’de fen bilgisi soruları daha çok bilgiye dayalıydı. Bilen çocuk yapabiliyordu. Bu sınavda ise okumaz yazma bilen öğrenci, azıcık düşünse soruları çok rahat bir şekilde yapar” (G20) demiştir. Bu bulgular, sınav sorularının, bazı katılımcılar tarafından yeterince ölçücü bulmadığını göstermektedir. Soruların yapı geçerliliğini kapsamlı bir şekilde ölçmek için ileri araştırmalara ihtiyaç vardır.

TEOG ile birlikte sınav sorularının öğrencilerin okulda işledikleri belli sayıdaki konudan çıkmasının çocukların okula daha fazla odaklanmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

7. Güvenirlilik

Bir ölçme aracının güvenirliliği, aracın ölçmek istediği değişkeni ne derece duyarlılıkla ölçtüğü, ya da ölçme sonuçlarının hatalardan arınlık derecesidir. Bir ölçme aracının güvenirliliği de aynı öğrenci grubuna farklı zamanlarda ölçme işlemi yapıldığında benzer sonuçları vermesine bağlıdır (Gelbal, 2013). Bir başka ifadeyle sınavın güvenirliliği, değerlendirme sonuçlarının ne kadar tutarlı olduğu ile alakalıdır (National Research Council, 2001).

Nitekim yeni uygulanan bu sistem ile sınav sayısı artmıştır. Öğrenciler belirlenen derslerden ikişer, toplamda 12 merkezi sınava girmişlerdir. Dolayısıyla yapılan bu yeni sınavın güvenirliliğini test etmek için, sonuçların birbirleri ile mukayese edilmesi gerekmektedir. Sınav verileri paylaşılmadığı için bu tür güvenirlilik çalışmalarının

MEB tarafından yapılıp, kamuoyuyla paylaşılması gereklidir.

Bununla birlikte soruların güvenilirliğini etkileyen bir başka husus sınavın aşırı zor ya da aşırı kolay olmasıdır. Sınav sorularının çok zor ya da çok kolay olması, sınavın güvenilirliğini azaltıcı rol oynamaktadır. Soruların çok zor olması, bir yandan öğrencinin kaygısını artırırken diğer yandan da gelişigüzel cevap vermesine neden olabilmektedir. Sınavın çok kolay olması ise herkes tarafından doğru cevaplandırılmasına ve bu nedenle, ölçme sonuçlarının bilen öğrenciler ile bilmeyen öğrencileri birbirinden ayıramamasına neden olmaktadır. Bir sınav, bilenler ile bilmeyenleri ayırabildiği ölçüde güvenilirdir (Gelbal, 2013). Nitekim görüşme yaptığımız öğrenciler ve öğretmenler yapılan sınavların zorluk ve kolaylık dereceleri arasında çok fark olduğunu dile getirmişlerdir:

Birinci dönem çok zordu sorular. Hiçbir şey yapamamıştım ama şimdi çok kolay geldi. (Ö1)

SBS ile kıyaslarsak TEOG daha kolay. Ama çalışkanlar için kötü oldu. Çünkü çalışkan olmayan öğrenci ile çalışkan öğrenci aynı puanı alıyor. İkisi arasında fark olmalı. (G8)

Öğretmenlerin değerlendirmeleri de öğrencileri desteklemiş ve öğretmenler soruların çok kolay olduğunu ifade etmişlerdir:

Soruların kolay olması ölçme açısından sınırlı olacak gibi. Ben bu yıl Ankara Fen Lisesine hangi başarıdaki öğrenciler gidecek şahsen merak ediyorum. (G11)

Sorular hiç ölçücü değil. Dersimdeki 20'lik 30'luk öğrenci TEOG'dan 80 alabiliyor. Bu seferde bizimle çatışıyorlar. (G14)

İyi bir ölçme değerlendirme yapabilmek için birden fazla yapılan bu sınavların zorluk/kolaylık derecelerinin bir standardının belirlenmesi, soruların aşırı zor ya da kolay değil, kaliteli ve başarılı öğrenciyi seçici nitelikte hazırlanması, sınavın güvenilirliği açısından son derece önem arz etmektedir. Bu çerçevede, mevcut sınav sorularının alan ve ölçme uzmanları tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gereklidir.

8. Sınav Güvenliği ve Kontrolü

Yeni ortaöğretime geçiş sınavının kontrollü, güvenli ve denetimli bir şekilde uygulanacağı vurgulanmıştır. Ancak yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, sınava girişlerde öğretmenler tarafından aramalar yapılmamaktadır. Bu durum öğrenciler üzerinde bir baskı olmamasını sağlaması bakımından önemlidir. Ancak sınav güvenliği ve kontrolü bakımından olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir. Nitekim sınav kılavuzunda yer alan şu uyarıcı maddeye rağmen, okul girişlerinde herhangi bir kontrolün olmayışı, öğrencilerin bu kuralı çiğnemelerine neden olmaktadır:

Öğrenciler, sınav salonlarına yanlarında kullanımı saat fonksiyonu dışında özellikleri bulunan saat haricinde, sözlük, hesap cetveli, hesap makinesi, çağrı cihazı, cep telefonu, telsiz, radyo gibi iletişim araçları ile her türlü bilgisayar özelliği bulunan cihazlar bulunmaksızın sınava alınacaktır. Bunları bulundurduğu tespit edilen öğrencinin sınavı, sınav kurallarının ihlali gerekçesiyle tutanakla geçersiz sayılacaktır (MEB, 2013).

Bazı katılımcı öğrenciler sınav güvenliğine ilişkin sorunların yaşandığını ifade etmişlerdir:

Sınavda arama yapılmaması bence kötü çünkü sınava telefonla girenler oluyor. Hatta sınav anında soruların fotoğraflarını bile çekiyorlar. Aynı şekilde gözetmenlerin ellerinde de sürekli telefon var sınıfla ilgilenmiyorlar bile. (Ö8)

Kopya çekenler var. Bir arkadaşım bana resmen nasıl kopya çektiğini anlattı. Kesinlikle daha iyi kontrol edilmeli. Gözetmen öğretmenler dikkatli olmalı. (Ö19)

Benzer şikâyetler Bakanlık tarafından Haziran 2014'te İstanbul, Rize, Antalya, Kırşehir, Aydın, Erzurum, Gaziantep ve Samsun'da resmi ve özel okullardan gelen öğrenci, veli, öğretmen ve idarecilerin katılımıyla yapılan dokuz çalıştayda

da dile getirilmiş, bu durum TEOG değerlendirme raporuna da yansımıştır (“TEOG’da hedefler”, 2014). Dolayısıyla, bir milyondan fazla öğrencinin girdiği ve önem atfettiği bu sınavlarda, sınav güvenliğinin sağlanması önem arz etmektedir. Bundan dolayı burada aktarılan bulgular, sınavların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için güvenlik önlemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

9. Öğrencilerin Yerleştirilme Süreci

TEOG ile birlikte ortaöğretim kurumlarına yerleştirme sisteminde de değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliğe göre her öğrenci, 6., 7. ve 8. sınıf yılsonu başarı puanları ile 8. sınıfta girmiş oldukları ortak sınavlardan aldıkları puanların değerlendirmesi sonucu Yerleştirme Esas Puanı (YEP) elde etmişlerdir. Elde ettikleri YEP’e göre öğrenciler A ve B grubu olmak üzere iki tercih grubunda tercih yapmışlardır. A grubunda öğrenci, puanının yeteceği okulları sıralayarak 15 okul tercih etmiştir. B grubunda ise, öğrenci A grubunda herhangi bir liseye yerleşmemesi durumunda 6 okul türünden (fen lisesi, Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi, çok programlı lise, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi) gitmek istediği 4 okul türünü tercih önceliğine göre seçmiş ve ikametine yakın olan 3 ilçeyi tercih etmiştir (MEB, 2013). Böylece sistem, öğrenciyi öncelikli olarak elde ettiği YEP puanına göre A grubunda tercih ettiği okullardan birine veyahut öğrencinin puanı yetersiz ise kontenjan durumuna göre B grubunda öğrencinin seçtiği okul türünü incelemek üzere ikametene en yakın olan liseye yerleştirmesi gerçekleşmiştir. Ayrıca herhangi bir sebepten dolayı tercihte bulunamayan öğrencilerin yerleştirilmeleri de yine MEB tarafından yapılmıştır (MEB, 2013).

Ancak gerek kamuoyunda ortaya çıkan tepkilerde gerekse yapılan görüşmelerde görüleceği üzere yeni yerleştirme sistemi beklendiği gibi gerçekleşmemiştir. Bir başka ifadeyle, TEOG sisteminin en çok tartışılan boyutu yerleştirme

süreci olmuştur. Özellikle MEB’in adrese dayalı yerleştirmeyi öngörmesine rağmen pek çok öğrencinin evlerinden uzak okullara yerleşmesi bu sorunların başında gelmektedir. MEB’in yaptığı açıklamaya göre B grubu yerleştirmede yaklaşık 10 bin öğrenci ilk yerleştirme sürecinde evlerinden uzak bir ilçeye yerleştirildiği için mağduriyet yaşamıştır (“Lise nakillerinde”, 2014). Bu durumu Adana’da görev yapan bir idareci şu şekilde dile getirmiştir:

Adana merkezde oturan bir öğrenci Seyhan’ın en ücra köşesinde bir okula yerleşmiş. 15 öğrencimiz var bu şekilde. İsmi dahi hiç duymadıkları uzaktaki okullara yerleştirilmişler. Veliler de bilmedikleri yere göndermek istemiyor çocuklarını. (İ11)

İstanbul’da görev yapan bir idareci ise, “Avrupa yakasında oturan bir öğrenci Anadolu yakasının en uzak yerine yerleştirildi. Haliyle bu çocuğun naklini aldirmaktan başka çaresi yok” (İ9) diyerek yerleştirme sisteminden kaynaklı bu soruna işaret etmiştir. Bakanlık yerleştirme sürecinde yaşanan bu sorunun aşılması için veli ve öğrencilere beş nakil süreci sunmuştur. Nakil sürecinin Eylül ayı sonuna kadar haftalık periyotlarla gerçekleştirilecek yerleştirmeye yönelik nakil işlemleri ile okulların ilan edilen boş kontenjanlarına göre yapılması kararı alınmıştır (MEB, 2014b). Ancak nakil süreçlerinde yaşanan yoğunluk nedeniyle öngörülen takvimde nakiller gerçekleşmemiş ve Ekim ayı ortasına kadar bu süreç devam etmiştir (“MEB’den uzak”, 2014). 15 Eylül’de okulların açılması göz önünde bulundurulduğunda nakil sürecinin yeni eğitim-öğretim dönemine sarkması öğrenci, veli ve idareciler için yorucu bir süreç olduğu söylenebilir. Nitekim görüşme yapılan idareciler nakil işleri ile uğraşmaktan, öğrenci ve veliler ise nakil kuyruklarında beklemekten yorulduklarını ifade etmişlerdir (İ10, İ13, Ö21, V1). Bazı idareciler ise internet gibi teknolojik yöntemlerin de ek olarak nakil sürecinde etkili olmasının süreci daha da kolaylaştıracağını belirtmiştir (İ20).

Yerleştirme sürecinde sistemin tıkanmasına neden olan bir diğer unsur ise bütün 8. sınıf öğrencilerinin yerleştirme sistemine dâhil edilmesidir. Buna göre TEOG sonucunda aldığı puana göre tercih yapsın ya da yapmasın her öğrenci sisteme dâhil edilmiş ve bir okula yerleştirilmiştir. Bazı idareciler sorunun, öğrencilerin tamamının, özel okula giden gitmeyen, tercih yapan yapmayan bütün 8. sınıf öğrencilerinin yerleştirme sistemine dâhil olmasından kaynaklandığını dile getirmiştir:

Özel okula gidecek öğrencileri de sisteme dâhil ederseniz sistem kilitlenir. Çocuğunu özel okula göndermek isteyen veliler çocuklarının kaydını aldırarak için saatlerce hatta haftalarca uğraşiyor. (İ7)

Siz tercih yapan çocuğu da tercih yapmayan çocuğu da aynı havuza sokarsanız tıkanırınız. Özel okula gidecek çocuk zaten tercih yapmıyor ki. Milli Eğitim bu çocuğu niye yerleştirmekle uğraşiyor. (İ9)

2014-2015 dönemi için Bakanlık tarafından yapılan açıklamada, yerleştirmede önceki dönemde yaşanan bu karışıklıkların önüne geçmek için TEOG sonuçlarının ardından, öğrencilerin yerleştirme puanlarının belli olduğu ilk hafta, özel okulların kayıt takvimi başlatılacak. Bu süre en fazla bir hafta olacak. Temmuz ayının ilk haftasında sonuçları ilan edip, aynı haftada özel okullara kayıt için süre verilecek. Bu sürede hem özel okullara hem de açık liseye gitmek isteyenler tercih edecekleri okullara kayıt yaptıracaklardır (“TEOG’da alternatif”, 2014). Bakanlık tarafından yerleştirme sistemini rahatlatmayı hedefleyen bu adımın olumlu sonuçları olacağı öngörülmektedir, ancak özel okul tercihi yaptıktan sonra yeniden nakille devlet okuluna geçmek isteyen öğrenciler ve aileler için bir takım sıkıntıların yeniden söz konusu olacağı düşünülmektedir. Nitekim ön kayıta pek çok özel okul kayıt parası almaktadır. Ve kaydın geri alınması durumunda bu para geri iade edilemeyebilir. Bu konunun tamamen özel okulların inisiyatifine bırakılması ise başka sorunların doğmasına neden olacaktır.

MEB’in bu sorundan kaynaklı suiistimallerin önüne geçmek için bir takım önlemler alması, öğrencilerin ve ailelerin daha sağlıklı bir yerleştirme süreci geçirmesi açısından oldukça ehemmiyetlidir.

Bu çalışma kapsamında yapılan görüşmelere ve kamuoyunda yapılan analizlere de bakıldığında sınav döneminde öğrencilerin ve velilerin üzerinden sınav stresi önemli ölçüde kalkmış olsa da, yerleştirme sürecinde kamuoyunun yeterli düzeyde bilgilendirilmemesinden dolayı ailelerin ve eğitimcilerin bu dönemi oldukça stresli geçirdiği görülmüştür (Gür, 2014). Bir idareci gerek kendilerinin gerekse velilerin süreç hakkında yeteri kadar bilgilendirilmediğini ifade ederek kamuoyunu bilgilendirme konusunda yetersiz kaldığını noktasına vurgu yapmıştır:

Bizler gerektiği kadar iyi bilgilendirilmedik ki velilere bilgi verelim. Her gün burada yüzlerce kuyruk oluşuyor. Veliler bir sürü soru soruyor. Telefonlarımız hiç susmuyor. Cevap veremiyoruz. (İ13)

Bu durumu bir veli, “bizler anlayamadık ki bir türlü. Müdürün yanına gidiyoruz başı kalabalık, zaten o da bilmiyorum diyerek gönderiyor bizi. Şu iki haftadır her gün okula gittim” (V1) diyerek süreç hakkında yeteri kadar bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Özetle, TEOG’un yerleştirme sürecinin, uygulanma sürecine nazaran daha sancılı geçtiği ifade edilebilir. Bunun nedeni olarak ise, düz liselerin tamamının Anadolu lisesine dönüşmesi ile birlikte daha önce puanla öğrenci almayan okulların artık puanla öğrenci almasıdır. Yani sistem öğrencilerden bütün okulları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralayarak tercih etmesini istemektedir. Bu durum, SETA’nın daha önce yapmış olduğu çalışmalarda da sıklıkla dile getirdiği üzere, okullar arasında var olan hiyerarşik yapıyı daha da derinleştirmektedir (Gür, Çelik ve Coşkun, 2013; Gür, 2014; Görmez, 2014).

SONUÇ

Bu araştırmada, 2013-2014 eğitim öğretim yılında uygulamaya geçen yeni ortaöğretime geçiş sisteminin ilk uygulaması sonrasında sınava giren öğrenciler, gözetmen öğretmenler ve idareciler ile yapılan görüşmeler ışığında, sistemin verimliliği, etkinliği, öğrenciler üzerindeki etkisi ve sistemin hedeflediği amaçların ne kadarını gerçekleştirebildiği değerlendirilmiştir. TEOG'un uygulanmasında kamuoyuna yansıyan herhangi bir büyük sorun görülmemiştir. Sistemin, sınavın öğrenciler üzerinde oluşturduğu baskıyı azaltmak konusunda başarılı olduğu görülmüştür. Sınavların içeriğinin de müfredatla uyumlu olması, okul notlarının değerlendirilmede etkin olması, öğrencilerin okulu daha çok önemsemelerine yardımcı olmuştur. Ancak merkezi/ortak sınavların dönem ortasında olmasının, sınav sonrasında öğrencilerin bir rehavete kapılmasına ve okulu ciddiye almamalarına neden olabildiği tespit edilmiştir.

TEOG'la birlikte okul dışı kaynaklara olan ihtiyacın çok az da olsa azaldığı gözlenmiştir. Ancak bu sadece yapılan gözlem ve görüşmelerin bir sonucudur. Bu konuda daha sağlıklı değerlendirme yapabilmek için sağlam istatistiksel verilere ihtiyaç vardır. Ancak sınavın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin uzmanlarca değerlendirilmesi gerektiği görülmüştür. Bunlara karşılık, liseye yerleştirme sistemi, çok fazla öne çıkmayan ancak yeni sistemin de en büyük sorunlarından birisidir. Nitekim MEB tarafından Mayıs 2014'te açıklanan yeni yerleştirme sistemine göre, tüm ortaöğretim okul türleri yerleştirme puanına göre öğrenci almıştır. Bir başka ifadeyle, 2013 itibarıyla liseye başlayacak olan öğrencilerin yaklaşık yarısı, yerleştirme puanlarına göre sıralanıp ona göre bir okula merkezi olarak yerleşirken, 2014'te uygulanacak yeni yerleştirme sistemi ile bütün okullar yerleştirme puanına göre öğrenci aldığından bütün öğrencilerin yerleştirme puanları ve tercihleri dikkate alınarak merkezi olarak yerleştirilmesi söz konusudur. Bu durum, zaten mevcut olan ortaöğretimdeki hiyerarşik yapıyı

daha da kuvvetlendirme riski taşımaktadır. Dahası, yerleştirme sisteminden kaynaklı öğrenciler ve veliler üzerindeki baskının liseye kayıt zamanlarında eskiden olduğu gibi devam ettiği görülmüştür. Bu nedenle, yeni yerleştirme sisteminin MEB ve uzmanlar tarafından değerlendirmesinin yapılması elzem görülmektedir.

ÖNERİLER

- Ortaöğretime geçişte yapılan yeni düzenlemelerle ilgili olarak, MEB'in öncelikle kendi personelinin bilgilendirmesi, düzenlemenin uygulanmasında yaşanacak muhtemel sorunları engellemek için okul idarecilerine ve öğretmenlere sınavın bütün detayları ve yerleştirme sistemi ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.
- MEB ve uzmanlar tarafından ortaöğretime geçişte yapılan bu reformun izleniminin ve değerlendirmesinin sağlıklı bir şekilde yapılmasına ihtiyaç vardır. Bunun için uygun veri setlerinin hazırlanması ve saha çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- TEOG uygulamasına devam edilmesi durumunda, ortak sınavların dönem sonunda yapılmasının avantajları ve dezavantajları tartışılmalıdır.
- Sınavın içeriğinin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesi gerekmektedir.
- Sınav güvenliğine ve kontrolüne ilişkin tedbirler gözden geçirilmelidir.
- Öğrenci nakil süreçlerinin daha kolay ve kısa sürede gerçekleşmesi için pratik uygulamaların yapılması (internet aracılığı ile naklin mümkün kılınması gibi) önemlidir.
- Liseye yerleştirme sistemi üzerindeki baskıyı azaltmak adına tedbirler alınmalıdır. Bu çerçevede, merkezi sınavla öğrenci alan okul sayısının ve türünün azaltılması ve bu oranın yüzde 3-5'lere çekilmesi elzemdir. Dahası, sınav ve yerleştirme baskısını azaltmak için bütün öğrencileri merkezi sınavlara tabi tutmak ve yarıştırmak yerine, az sayıda başarılı öğrenciyi merkezi sınavlara yönlendirme alternatifleri araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- “SBS tarihe karışıyor”. (2010, 28 Haziran). *Ntvmsnbc*. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25110093/>
- “Genel liselerin dönüşümü tamamlandı”. (2013, 19 Haziran). *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/genel-liselerin-donusu-mu-tamamlandi-lise-1724904/>
- “Lise nakillerinde paniğe gerek yok”. (2014, 27 Ağustos). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/s/379738--quot-lise-nakillerinde-panige-gerek-yok-quot>
- “Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı Açıkladı! SBS Kalktı - Yeni Sınav Nasıl Olacak”. (2013, 04 Eylül). *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/milli-egitim-bakani-nabi-avci/gundem/detay/1758875/default.htm>
- “Nimet Çubukçu: 4 yıl sonra Anadolu liselerine sınavsız öğrenci alınacak”. (2010, 9 Aralık). *Zaman*. http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1062791&keyfield=736273206E696D657420C3A77562756BC3A775
- “79 okul türü 9’a düştü”. (2014, 11 Mayıs). *Hürriyet*. <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/26396348.asp>
- “61-66 aylık çocuğu olan veli beklesin”. (2012, 11 Nisan). *Hürriyet*. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=20317870>
- “SBS’yi kaldırmak istiyoruz”. (2012, 14 Nisan). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/s/45600--sbs-yi-kaldirmak-istiyoruz>
- “SBS kalkacak, dersaneler kapatılacak”. (2013, 03 Temmuz). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/s/199936--sbs-kal-kiyor-dershaneler-kapatilacak>
- “SBS yerine 36 sınav geliyor, eğitimciler endişeli”. (2013, 28 Ağustos). *Zaman*. http://www.zaman.com.tr/egitim_sbs-yeri-ne-36-sinav-geliyor-egitimciler-endiseli_2125511.html
- “TEOG’da alternatif “açık lise””. (2014, 2 Aralık). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/s/429786--teogda-alternatif-quot-acik-lise-quot>
- “TEOG’da hedefler tuttu!”. (2014, 17 Ağustos). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/tag/374630--teogda-hedefler-tuttu>
- “MEB’den uzak okullara yerleşen öğrencilere nakil imkanı” (2014, 30 Eylül). *Anadolu Ajansı*. <http://www.aa.com.tr/tr/s/397338--mebden-uzak-okullara-yerlesen-ogrencilere-nakil-imkani>
- “TEOG’un yerleştirme takvimi belli oldu”. (2014, 31 Mayıs). *Sabah*. <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ozay/2014/05/31/teogun-yerlestirme-takvimi-belli-oldu>
- Çelik, Z. (2011). Ortaöğretime geçiş sistemi ve meşruyet kaynakları. M. Orçan (Ed). *21. Yüzyılda Türkiye’nin Eğitim ve Bilim Politikaları Sempozyumu* içinde (ss. 53-61). Ankara: Eğitim-Bir-Sen.
- Gelbal, S. (2013). Ölçme ve değerlendirme. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Görmez, M. 06 Eylül 2014. “Orada bir lise var uzakta!” *Star Açık Görüş*. <http://haber.stargazete.com/acikgorus/orada-bir-lise-var-uzakta/haber-936870>
- Gür, B. S., Çelik, Z. ve Coşkun, İ. (2013). *Türkiye’de ortaöğretimin geleceği: Hiyerarşi mi, eşitlik mi?* (Analiz No. 69). Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Gür, B. S. ve Çelik, Z. (2009). *Türkiye’de millî eğitim sistemi: Yapısal sorunlar ve öneriler*. (Rapor no. 1). Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Gür, B. 02 Eylül 2014. “Peki, okul da evimize yakın olacak mı?” *Star*. <http://haber.stargazete.com/yazar/peki-okul-da-evimize-yakin-olacak-mi/yazi-934446>
- MEB. (2014a). *2013-2014 Milli Eğitim istatistikleri*. Ankara: MEB. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_or-gun_egitim_2013_2014.pdf
- MEB. (2014b). 2014 Yerleştirme işlemlerine dair sıkça sorular. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/yerlestirmeye_dair_sorular_ve_cevaplar.pdf
- MEB. (2013). *2013-2014 eğitim-öğretim yılı ortaöğretime geçiş ortak sınavları e-Kılavuzu*. Ankara: MEB. http://oges.meb.gov.tr/docs2104/2013_OGES_Klvz.pdf
- MEB. (2010). Genel liselerin Anadolu liselerine dönüştürülmesi genelgesi. http://ogm.meb.gov.tr/belgeler/genelge_2010_30.pdf
- MEB. (2007). *64 soruda ortaöğretime geçiş sistemi*. Ankara: MEB. <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2007/64sorudaoges/oges64soru.pdf>
- MEB. (2006). *17. Milli Eğitim Şurası*. Ankara: MEB. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021327_17_sura.pdf
- National Research Council. (2001). *Knowing what students know: The science and design of educational assessment*. Washington DC: National Academy Press.
- Neuman, W. L. (2003). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson.

Eylül 2013'te Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı tarafından tanıtılan yeni ortaöğretime geçiş sistemi, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konuldu. Türkiye'de klasik merkezi sınav uygulamaları adına ezber bozucu bir reform niteliği taşıyan bu uygulama ile en büyük hedef öğrenciler ve veliler üzerindeki stresi kaldırmaktır. Ortaöğretime geçişte 2000'li yıllarda yapılan değişikliklere de bakıldığında temelde stres referansı ile düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, yapılan bu düzenlemenin eski uygulamalarla karşılaştırmasını yapmak ve en önemlisi birinci yılında yeni düzenlemeye ilişkin olarak sınav döneminde ve yerleştirme sürecinde yaşananlara mercek tutmaktır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

---

www.setav.org